

A KÖZÖS VALLÁS, AMELY ELVÁLASZT

Két kolozsvári református egyetemista szervezet vallásos mentalitása

Kolozsváron két olyan református hallgatói szervezet működik, amely nem valamely egyházi gyülekezethez tartozik,¹ hanem külön orgánumként mondhatni különálló gyülekezetet alkot. A Genézius Társaság és a Főiskolás Ifjúsági Keresztény Egyesület (FIKE) elsősorban azokért a transzcendentális érdeklődésű diákokért jött létre, akik egyetemi tanulmányaik folytatása miatt elköltöztek otthonról, és így ideiglenesen elszakadtak otthoni gyülekezetüktől is, ugyanakkor – függetlenül korábbi kapcsolatuktól az egyházzal – céljuk elérni minden olyan egyetemistát is, aki szeretne egy hitéletének keretét biztosító, építő közösséghez tartozni, részt venni a keresztény élet kérdéseit boncolgató, fejlesztését elősegítő alkalmakon, vagy csak szívesen találkozna más keresztény fiatalokkal, és erre lehetőség nyílik a különböző szervezeti programokon.

Hogyan működik a két szervezet, és mi készíti a hasonló státusú, műveltségű, korú fiatalokat az egyik vagy másik közösségbe való betagozódásra, mi alapján választanak, és döntésük hogyan befolyásolja identitásukat, ezt 2008 októberétől 2009 májusáig figyeltem, vizsgáltam tudatosan. Ebben az időszakban rendszeresen látogattam mindkét közösség bibliaóráit, de más rendezvényeit is, ahol szintén kialakíthattam kapcsolatokat, beszélgethettem fikekkel és genéziusosokkal egyaránt. A strukturált interjúk mellett kérdőíves gyűjtést is végeztem a két szervezetre és tagjaira, kapcsolatukra, magukra és egymásra vonatkozó ismereteikre, véleményeikre, előítéleteikre kíváncsian.² A néprajzi kutatás ezen a téren ma is aktualitással bír.

A csoportosulások antropológiailag, szociológiailag és lélektanilag is valóságos igényt elégítenek ki – erre emlékeztet Kamarás István is.³ A vallásos meggyőződés lehet a társas kapcsolatok létrehozója és fenntartója, csoportformáló erővel rendelkezik, azaz egy közösségbe tömöríti a hasonlóan gondolkodókat, hogy kielégítse azok szükségleteit. Bár az egyes elemeket közelebbről szemügyre véve megállapíthatjuk azok egyediségét, a csoportra jellemző, hogy homogén arculattal rendelkezik, míg egyeseket vonz, másokat taszít, míg egyeseket magába szív, másokat kirekeszt.

Vallásantropológiailag lényeges kérdés, hogy a csoportok *transzcendens erőteret* képezve hogyan ragadhatók meg társadalmi-lélektani alakzatként a néprajzos

¹ Létezik Kolozsváron olyan vallásos huszonévesekből álló kisközösség is, amelyek adott gyülekezetben belül alakultak elsősorban az oda tartozókból.

² Az eredményeket a Tánczos Vilmos vezetésével írott, 2009-ben megvédett szakdolgozatomban elemeztem.

³ KAMARÁS 2000. 118.

számára, az egyház fontos építőkövei, elitje vagy opposíciója; *missziós osztagokként* vagy inkább *remeteségekként*, a vallási javak *előállítóiként* és *fogyasztóiként* vagy *továbbadói*; mennyiben képviselik a *hagyományos, egyéni, népi, intellektuálisabb, érzelmibb* vagy *racionalisabb* vallásosságot, s egyedi vonásaiknak milyen társadalmi vetületük van: hogyan hat a két közösség és a tagok viszonyára, az együtt vagy párhuzamosan végzett munkájukra, a magukról és az egymásról való gondolkodásra.⁴

Elmondható mindkét csoportról, hogy saját habitus, normák alapján elkülönülő kulturális egységet alkotnak, megkonstruált, zárt struktúrával, jellegzetes szimbólum- és jelentésvilággal, viselkedésformákkal rendelkeznek, de nem viselkednek szubkultúráként, nem lázadók, dekonstruktívak, nonkonformisták, nem vetik el a társadalmi hierarchiát, a tradicionális értékrendet, nem tagadják meg a hagyományos életformát, s bár bizonyos mértékben elmondható, hogy környezetet teremtenek a maguk számára, új együttélési normákat, életfilozófiát, művészetet, s meg tudnák határozni, hogy mivel szemben ellenkörnyezet, s milyen kényszer, nyomás hozza létre⁵ (a keresztyén értékeket elutasító viselkedés), végsősoron mégiscsak a hivatalos vallás megélése végett tömörülnek, a szervezeti forma csupán keret vallásosságuk megéléséhez.

A FIKE és a Genézius sajátos arculattal bírnak, és ha elfogadjuk azt a nézetet, miszerint a vallásnak egy adott társadalomban érvényesülő formája *népi vallásosságnak* nevezhető,⁶ akkor ezeket is oda sorolhatnánk, mint a református vallás megélésének különböző társadalmi csoportjait, én mégis inkább mindkét közösséget az elit keresztyén kultúra fogyasztói körébe sorolnám, lévén hogy a csoportban van teológiai végzettségű, műveltségű vezető, tanító, és a tagok részültek vallásos nevelésben, oktatásban, egy olyan értelmiségi réteghez tartoznak, mely (többé-kevésbé) ismeri és elfogadja az írott református hitvallásokat. Ha Kamarás István szociológus kategóriáival próbáljuk meg leírni őket, akkor megállapíthatjuk, hogy mindkét szervezetre jellemző egy intellektuálisabb, teológiai műveltségre épülő vallásosság.⁷

Amiben viszont lényegesen különbözik a két közösség: hogy milyen vallásos mentalitást képvisel. Ez pedig egyáltalán nem független a háttérintézményektől, hisz ahogy Gordon W. Allport is fogalmaz: „Nincs olyan társadalma a Földnek, ahol a gyermeket ne a szülő társadalmába sorolnák.”⁸ A FIKE az Erdélyi Református Egyházkerület, a Genézius Társaság az erdélyi CE Szövetség egyetemi szervezete (Pro Christo et Ecclesia = CE).

A köztük feszülő hitértelmezési hangsúlyeltolódás gyökere, hogy bár elméletileg ugyanazokat a tanokat vallja és ugyanazokat a célokat követi a hivatalos egyház és a CE Szövetség is, a gyakorlati közösségi és egyéni életforma tekintetében mégis másfajta vallásosságot propagál. Míg az egyházban a krisztusi tökéletességre nem föltétlenül törekvő, megszokott, „normális” vallásosság elfoga-

⁴ KAMARÁS 1994. 10, 12.

⁵ A szubkultúrákról: KESZEG 2007. 9.

⁶ MOHAY 2009. 15.

⁷ KAMARÁS 1994. 12.

⁸ ALLPORT 1999. 62.

dása, és a vallási szerep szegmentáltsága dominál, addig a CE tagjaira egyfajta „virtuóz vallásosság” és a vallási szerep diffúzabb jellege jellemző.⁹ Ennek párhuzamán többnyire megállapítható, hogy a FIKE tagjai a racionalizmus és liberalizmus szűrőjén át, a Genézius Társaság ifisei pedig a fundamentalista kegyesség jegyében szemlélik és élük meg hitüket.

A FIKE az Ifjúsági Keresztyén Egyesület (IKE) egyetemi szakosztálya. Az IKE (YMCA) a csoportos bibliatanulmányozásért jött létre 1844-ben Angliában. Céljai közt szerepel a lelki és a fizikai élet ápolása, az értelmi nevelés, valamint a fiatalok közt végzett misszió. Jelmondata ez volt: „Egy közösségbe gyűjteni azokat a fiatalokat, akik Jézus Krisztust Megváltójuknak és Istenüknek tartják a Szentírás szerint; az Ő tanítványai akarnak lenni hitükben és életükben; és az Ő országát terjesztik a fiatalok között.”¹⁰ Magyarországon 1883-ban hozták létre a Budapesti Keresztyén Ifjúsági Egyesületet, Erdélyben a helyi szervezetet 1921-ben.

A CE Szövetséget 1881-ben hozta létre egy észak-amerikai lelkész, hogy a megtért fiatalokat megtartsa hitükben és gyülekezetükben. A CE (Christian Endeavour, magyarul: krisztusi törekvés) rövidítést úgy is fordítják szabadon: Krisztusért és Egyházáért. Alapelve, hogy a Krisztus iránti hűség főként az egyház, azon belül a saját gyülekezet iránti hűségben nyilvánul meg, a közösségi élet gyakorlásában, építésében, gazdagításában, elsősorban missziói szolgálatban, az evangélium terjesztésében. A teológiai racionalitás és liberalizmus egyik kritikájaként működött és működik, tiltakozásként az egyházba betörő szekularizációval szemben.¹¹ Magyarországon az 1903-ban megalakult Bethánia Egylet képviselte a Szövetség elveit és célkitűzéseit. Erdélyben is létrejöttek a 20. század elején fiókszövetségei (a népesebbek: Marosvásárhely, Kolozsvár, Zilah).

Érdekes metszéspont, hogy mind az erdélyi IKÉ-t, mind az erdélyi CE-t Kecskeméthy István kolozsvári teológiai lelkészprofesszor hozta létre. Fontosnak tartotta a missziói küldetést és a kegyes életet propagáló ébredési mozgalmat, és azt is, hogy az ifjúság ebben részt vegyen. Az egyetemista korosztály is már akkor nagyon aktívan bekapcsolódott az ikés tevékenységekbe rendszeres bibliaórák, missziós és szociális munka felvállalásával. A két világháború között a Teológiai Intézet adott otthont az első fikéseknek, különböző karokról érkező egyetemistáknak, akik hetente egy-egy igerész kapcsán színvonalas vitákat folytattak. A CE ekkor mindenekelőtt misszióval, belmisszióval foglalkozott (irat-, ifjúsági-, iszákosmentő-misszió stb.) az ország különböző helységeiben, az egyház által nem vállalt feladatok megoldására vállalkozott, az általa meg nem válaszolt kérdésekre kínált válaszokat, az általa nem (vagy nem megfelelően) megszólított rétegeket szólította meg,¹² így vette egyik irányvonala később az egyetemistákat célba.

1947-ben mind az IKÉ-t, mind a CE-t feloszlatta az új politikai rendszer. A CE azonban földalatti mozgalomként tovább működött, és munkája nyomán lelki ébredések következtek be. A megalkuvásra nem hajlandó hívőket, azokat is, akik

⁹ Kiss 2002. 65.

¹⁰ BUZOGÁNY 2000. 7.

¹¹ KOZMA 2001. 60.

¹² Ahogy az új vallási csoportok, közösségek, mozgalmak. KAMARÁS 2002. 195.

nem hallottak a Szövetségről, egyhamar CE-snek bélyegezték a kommunizmusban, és börtönre ítélték azzal a váddal, hogy egy államellenes titkos szövetség tagjai. Kevéssel a fordulat előtt, '89 őszén jött létre Marosvásárhelyen a Genéziusfi elődje, az a bibliaórási ifjúsági közösség, melynek tagjaiból kolozsvári egyetemisták lettek, de továbbra is egy bibliaórási közösséget alkottak.

A rendszerváltás után is vezetői, tagjai, szimpatizánsai és bibliaórási maradtak az immár törvényesen újraalakult CE Szövetségnek. Csakhogy a CE, bár úgy jegyeztette be magát, mint vallási szervezet, melynek célja az egyház megújulásának segítése,¹³ úgy döntött, hogy nem rendeli magát alá az egyházi vezetésnek; hajlandó együttműködni az egyházkerülettel, de tőle független intézményként. Az IKE ezzel szemben az egyházkerület fennhatósága alatt kezdte újra tevékenységét. Kezdetben a CE Szövetség tagjai és szimpatizánsai is támogatták, munkáját szükségszerűnek ítélték, megalakításában is részt vállaltak. Szembesülniük kellett viszont egy változni nem akaró, visszafogottabb, őket elutasító lelkülettel, a kegyességtől irtózó rideg ésszerűséggel. Miután a már meglévő, színes, vonzó, látogatott programokat működtető, egyetemistákat célzó Genézius bibliakört sem akarta elfogadni az egyházi vezetés, hanem helyette egy másikat tervezett létrehozni, amelyet ő tarthat kézben az IKÉ-n keresztül, többen vissza is vonultak a szervezkedésekből. Később is történtek próbálkozások a szervezetek egyesítésére, viszont hiába is emlegette bárki a két közösség különállóságának abszurd voltát, az egyházi vezetés továbbra is távolságtartóan kezelte a CE-s háttérű csoportot.

1998-ban újraindították a FIKÉ-t, mely mind a mai napig párhuzamosan működik az 1997-ben bejegyzett Genézius Társasággal. Az egyházkerület azóta is támogatja a FIKÉ-t, a Genézius Társaság létezésétől pedig eltekint.

Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy az egyház kapcsolata a FIKÉ-vel egyértelműen harmonikus, a Genéziusszal pedig ellenséges. Az, hogy a CE Szövetség és a CE-s lelkületűek, az ébredés hívei gyakran nem értenek egyet az egyházi vezetéssel, a hivatalos egyház mentalitásával, tény és fordítva is igaz. Viszont az egyházi háttérű FIKÉ tagjai sem föltétlenül elégedettek az egyház működésével, határozataival, bár ritkábban szállnak szembe vele.

A fikek véleménye az egyházzal mint intézménnyel megegyezik egy erdélyi átlagemberével: látják hibáit, de ezeket az egyes emberek hiányosságainak tudják be, létezését pedig alapvetően jónak tartják, mert úgy látják, hogy keretet biztosít a hit megéléséhez, tapasztalataik függvényében nagyon változó a hozzáállásuk. A genéziusosok úgy beszélnek az egyházzal, hogy viszonyítják a CE-hez, érződik a távolságtartásuk, elutasításuk amiatt, hogy az egyház ignorálja azokat, akikre ők felnéznek, de ott van bennük az a tudat is, hogy ha a CE nem fordít hátat az egyháznak, nekik sem szabad, mert az akkor is szükséges, ha sok rossz is van benne.

A két szervezet viszonya a hivatalos egyházzal nem csak azzal magyarázható, hogyan viszonyul az egyház hozzájuk, hanem azzal is, hogy kik alkotják a csoportokat. A Genéziusbibliaórákra főleg olyanok érkeznek, akik a Szövetség

¹³ Kiss 2002. 62.

munkája révén tértek meg és / vagy CE-s ifjúsági csoportba jártak előzőleg, mindenképp többségben vannak a CE Szövetséggel valamilyen módon kapcsolatban állók. A FIKÉ-ben nem jellemző a közös múlt, inkább a közös jelen a meghatározó: kivel kerülök Kolozsváron kapcsolatba, hol fordulok meg; vannak köztük hitre jutottak és pusztán érdeklődők, valamikori ifisek és Bibliát soha nem olvasók, az egyházukat alig ismerős is. Így a FIKÉ-közösség sokkal heterogénebb.

Bár mindkét szervezet tagjai folyamatosan cserélődnek, a Genézius Társaság változatlanul sugározza a CE ideológiáját és lelkületét. A FIKÉ ezzel szemben a változó arcok függvényében változó arculatú lehet. A többségtől, a hangadóktól, az önkéntesektől, munkatársaktól is függ vallásos beállítottsága, hangulata, programpalettája.

A rendezvények tengelyét mindkét szervezetnél a heti rendszerességű bibliaóra képezi. A Genézius Társaság más programot nem is működtet az általam vizsgált időszakban. A FIKÉ-s ajánlat eközben igen széles skálán mozog: kiscsoportos bibliaóra, imaközösség, gitárfolyam, nyelvklubok, sport-klub. A FIKÉ istentiszteleteket is tart vasárnap esténként, sátoros ünnepek előtt pedig bűnbánati hetet. Évente egyszer mindkét közösség hirdet meg csendes napokat, evangelizációs alkalmakat, olykor különböző diakóniai és missziós szolgálatokban is részt vesznek közösségileg, szerveznek kirándulásokat, filmesteket, nyári táborokat.

Elemzésük során elsősorban bibliaórás közösségként foglalkoztam velük, ez lévén itt is, ott is a központi rendezvény, mely meghatározza a tagságot is: azáltal lesz valaki fikés vagy genéziusos, hogy gyakran részt vesz valamelyik bibliaórán. Hogy melyiket választja, az vallásossága orientációjától függ.

Bibliaórájukat a genéziusosok *ifinek* becézik vagy az egyértelműség kedvéért *Geninek*. Tulajdonképpen minden ifjúsági bibliaórás csoport ifi, különbségtételre, pontosításra a FIKÉ megszületése után lett szükség. Addig azonban már megszokták az ifi fogalmát, így most is elsősorban azt használják. A FIKÉ-bibliaóra megnevezése azonosult a szervezet nevével: a bibliaórát (és az istentiszteletet is gyakran) *fikeként* emlegetik. A bibliaórák liturgiájában nincs jelentős különbség. A témaválasztás is eléggé hasonló volt az általam vizsgált időszakban, ami viszont eltérő, hogy a FIKÉ-nél szokás szerint a lelkész indítja és vezeti a beszélgetést, vagy ő hív meg előadókat, akik a témában jártas szakemberek, a Genézius Társaságnál pedig többnyire maguk az egyetemisták, lehetőleg mindig más készül néhány vitaindító bevezető gondolattal.

A kiselőadást követő beszélgetés a Genéziusnál mindig egy kiválasztott ige alapján történik, míg a FIKÉ-bibliaórák inkább tematikus, bár a lelkész mondanója bibliai megalapozottságú. A genéziusos kérdés: miről beszél ez az ige. A fikés kérdés: mit mond a Biblia egy bizonyos dologról, milyen igei válaszok léteznek a témában.

Mindkét helyen intellektuális kihívás a beszélgetés, háttérismereteket aktivál, újakat ad, vitára serkent, megoldást keres. A genéziusosok, mikor *bevezetőt* tartanak, gyakran felhasználják szaktudásukat, az egyetemen tanultakat, viszont míg fikén könnyebben elcsúszhatnak a beszélgetések ilyesmin, hogy adatokkal kez-

denek dobálózni vagy általánosságokban beszélnek, addig ifin a személyesség az idea, mindenki törekszik arra, hogy magáról, saját érzéseiről, tapasztalatairól beszéljen. Ugyanakkor mégis inkább ifin történik meg, hogy elvesznek a mély filozófiai elméletek síkján, a fikések ezzel szemben sokkal pragmatikusabbak.

Kamarás István kategóriái szerint vallásos kisközösségekben a leggyakoribb témakörök: hit és élet, a Biblia, erkölcs és értékek, lelki élet és vallásosság, család és nevelés, párkapcsolat, egyház, egyéb teológiai kérdések, politika, művészet.¹⁴ Politikáról és művészetekről sehol sem esett hangsúlyosan, központiként szó. Párkapcsolatról sem – a fikén belül ennek magyarázata, hogy tavaly több alkalommal is, több szemszögből foglalkoztak vele (kapcsolat, szexualitás, jegyesség, házasság), ennek az előadássorozatnak (*Nem jó az embernek egyedül lenni*) folytatásaként beszélgettek most a gyermekáldásról. Egyházzal kapcsolatos kérdéseket sem feszegettek. Leginkább a hit és élet, erkölcs és értékek témakört (fike: evangelizáció, időbőjt, kísértés, döntések, félelem, döntés, öröm, szenvedés, jó cselekedetek, szolgálat, ifi: helyes önbizalom, bizonyágtétel, Jézus mint első, pályaválasztás) boncolgatták, és teológiai kérdéseket (fike: reformáció, zsidó messiásvárás, lelkiismeret, szinkretizmus, természettudományok, utolsó idők, ifi: jó és rossz, hitünk alapja, túlvilág), valamint a lelki élethez és vallásossághoz tartozókat (fike: csend, ifi: bővelkedés Krisztusban).

A következő kérdések úgy kerültek terítékre, mint amivel a keresztyén embernek rendelkeznie kellene, de mégis sokszor akadályokba ütközik: dönteni tudás, öröm, a lelkiismeret, ellenállni a kísértésnek, legyőzni a félelmet, elfogadni a szenvedést (fike), helyes önbizalom, bővelkedni, boldognak lenni, bizonyágtétel, vigasztalás, Jézust tenni az első helyre (ifi).

Azok a témák, melyek mindkét helyen felmerültek: az öröm (erről érdekes módon, tudtukon kívül épp egymás utáni napokon beszéltek), az utolsó idők, a túlvilág és Jób története (a szenvedés és a vigasztalás kapcsán).

A kérdést egyformán értelmiségiként ragadják meg, azzal a különbséggel, hogy míg fikén ez racionálisabb, addig a Genézius-bibliaórán lelkibb, spirituálisabb hangnemben történik. A szófordulatokból fel lehet ismerni, ki hova tartozik. A fikés társaság nyelvhasználata köznapibb, bibliaórán is inkább a sztenderd nyelv szabályainak felelnek meg, akkor is ha ez nehezebben kezeli a vallásos érzéseket, élményeket leíró fogalmakat. A genéziusosok viszont az ifin használt *kegyes* dialektust beszélik a hétköznapiakban is, mondhatni teljesen sajátjukká lett ez a nyelvjárás.

A vallásosság diffúz és szegmentált megélését mutatja az a szembetűnő tény is, hogy míg a fikések táskáiból bibliaórán is ritkán kerül elő egy-egy Biblia, addig a genéziusosok többnyire saját Szentírásukban követik mindig a szóban forgó részt. A genéziusosok könyvecskéinek már a külalakja is arról árulkodik, hogy számukra ez egy kedves, személyes tárgy: hangsúlyt fektetnek arra, hogy a borítás személyiségükhöz illő, nekik tetsző legyen, hisz valószínűleg gyakran használják. A gyakori használatra következtethetünk a papír állagából, illetve a sok-sok bejegyzésből, kifestésből, aláhúzásból is. Nem csak bibliaórára, istentisz-

¹⁴ KAMARÁS 1994. 94.

teletre viszik magukkal, hanem általában táskájukban hordják a Szentírást. Ez a fikésekre nem jellemző.

„Rendszerint azokkal vetjük össze magunkat alaposan, akik pont olyanok, mint mi, de bizonyos tekintetben különböznek tőlünk. Ennek következtében alaposan szemügyre vesszük ezt a különbséget, és rendszerint oly módon értékeljük a helyzetet, hogy a magunk javára üssön ki az összehasonlítás”¹⁵ – jelenti ki Gordon Allport *Az előítéletekről* írt könyvében. A FIKE és a Genézius sok tekintetben „pont olyanok”, de mivel nem értenek egyet egymás vallásos attitűdjével, számos előítéletet, sztereotípiát forgalmaznak meg egymással kapcsolatban.

Összeállítottam egy kérdőívet választ keresve arra, hogyan látják a fikések, genéziusosok saját illetve egymás közösségeit, és hogyan azok viszonyát. E felmérés tükrében reményeim szerint szembesülhetünk a sztereotípiák ismeretének, forgalmazásának, beigazolódásának vagy leomlásának képével, az egymásról való tudás és feltételezett tudás mértékével, az önkritika, a kritika és a tartózkodás formáival. Ezen vélemények képezik a csoport-identitástudat alapját, valamint az egymáshoz való viszonyulás minőségét is befolyásolják.

Mindkét közösséget meghatároz egy hitvallás és egy cél, ami hosszú időközön át stabil. Közben azonban a csoportok összetétele változik, ennek függvényében pedig a szellemiség, a lelkület is. Fel is tettem a kérdést önreflexiót provokálva, hogy milyennek látták a kezdetekben (amikor a közösségbe érkeztek), és milyennek látják most csoportjaikat a tagok.

A fikések *befogadó, barátságos, vidám, felszabadult, gyakorlatias gondolkodású, erős hitű, kereső* társasággal találkoztak, mikor a közösségbe csöppentek, s ez a kép nem is változott, inkább csak bővült pozitív és negatív irányba egyaránt. Pozitívumként sorolják, hogy *értelmiségi, toleráns, otthonos, fiatalos, őszinte, liberális, egészséges, életközeli hitben él, sokszínű*. Negatívumként fogalmazza meg egy-egy ember, hogy *nem elég személyes, zárt, felszínes és néha túlboncol, túlbonyolít kérdéseket*.

A Genézius a tagok kezdeti meglátása szerint: *komoly, befogadó, barátságos, elvont, filozofikus, erős hitű, kereső*. Jelenlegi a következő pozitívumok jellemzik: *komoly, kellemes, fiatalos, eredeti, szerető, kereső, értelmiségi, választ adó, otthonos, személyes, őszinte, egyre nyitottabb, áldottabb, barátságosabb, gyakorlatiasabb, közvetlenebb, felszabadultabb, kevésbé elvont, vidámabb*. Negatív vonásokként észlelik, hogy a közösség *álmos, lankadt, passzív, nincs szolgálata, elzárkózó, bizalmatlan, és nem túl gyakoriak a személyes, őszinte megnyilvánulások*.

A bibliaórás átlaglétszámmal arányosan 20 fikés és 15 genéziusos kitöltött kérdőívvel dolgoztam. Összehasonlítva az eredményeket beszédes, hogy a megkérdezett genéziusosok fele *komolynak*, harmada *elvont, filozofikusnak* és *erős hitűnek*, a fikések fele *vidámnak, felszabadultnak*, negyede *gyakorlatias gondolkodásúnak, erős hitűnek* látta kezdetben saját közösségét. Kijelenthetnénk ezek alapján, hogy mindkettő erős hitű, csak egyik *komolyan, elvontan, filozofikusan*, másik *vidáman, felszabadultan, gyakorlatiasan* – nem is a vallásosság intenzitásában, hanem annak megélési módjában különböznek élesebben.

¹⁵ ALLPORT 1999. 189.

Allport állítja, hogy egyetlen kép sem támad a semmiből, a háttér lehet sztereotipikus és tapasztalati is, de amit tudok, amit megtapasztaltam, az már nem sztereotípiá. ¹⁶ Éppen ezért a másik csoportról kérdezősködve fontosnak tartottam külön választani, hogy mit hallottak és mit gondolnak tapasztalataik alapján egymásról. A népszerű sztereotípiákat, miszerint a fikések *túl lazák, liberálisak, felszínesek, komolytalanok, ami a krisztusi hit megélését illeti*, az ifisek pedig *azt mondják magukról, hogy megtértek, újjászülettek, de aki nem közülük való, azt lenézik, mert úgy gondolják, hogy vallásossága csak máz, saját véleményként nem, illetve csak kis számban foglalmazták meg.*

A kérdőívet kitöltő fikések negyede hallotta és gondolja is úgy, hogy a genéziusosok *zárkóztak, de komoly hívő emberek és barátságosak.* További válaszok szerint: *kissé merevek, nem elég toleránsak, nehéz velük együttműködni, kicsit fundamentalisták, idealisták, nem gyakorlatiasak, elméletiek.*

A genéziusosok *barátságosaknak, jó fejeknek* látják a fikéseket – ezt úgy is értelmezhetjük, hogy nem tudják vagy nem akarják tudatni, mit gondol(ja)nak róluk. Más észrevételeket is megosztottak azonban: a fikések *őszinték, sokszínűek, talán gyakorlatiasabbak, de alkalmi keresztyének.*

Milyen lehet azon emberek kapcsolata, akik így gondolkodnak egymásról? Milyen a két szervezet viszonya? – kérdeztem a tagokat. Nem mindenki válaszolt, néhányan pedig jelezték is, hogy nem tudják mire vélni ezt a kérdést, és mindkét oldalról volt olyan benyomás, hogy mintha ezzel a kérdéssel én akarnék mesterséges ellentétet kelteni a két csoport között, illetve ha nem is áll szándékomban, de féltő – figyelmeztettek –, hogy ilyen hatást érhetnek el. A kérdőívben adott válaszok szerint felvállalt ellentétezés nincs a két csoport között, a tagok többsége legalábbis *nem tud róla*, néhányan azonban érzékelik, hogy *lappang*, illetve *egyértelműen van* ellentét. Oka: *stílusbeli másság, két különböző hitgyakorlat (egy merevebb és egy lazább), és egymás megvetése.* Ami a megvetést generálja: a genéziusosok részéről, hogy a fikések *nem összpontosítanak eléggé Istenre*; a fikések részéről, hogy a genéziusosok *ítélkeznek a másként hívők fölött, és kegyességük önelentmondásos.* A kérdéses ellentét meglátásom szerint inkább távolságtartásnak és esetenként feszültségnek nevezhető, nem jellemző, hogy nyilvánosan kritikával illethék egymást. Egyet kell értenem Allport kijelentésével, hogy a modern időkben ritkábban robban ki pusztán vallási kérdések miatt konfliktus, az emberek inkább visszavonulnak saját csoportjuk határai mögé, ahol szabadok lehetnek, és ezt a kiváltságot többnyire másoktól sem tagadják meg. ¹⁷

Ha egy-egy kulcsszót kellene mondanom, ami leginkább meghatározza a fikések, illetve a genéziusosok világnézetét, a FIKE esetében azt mondanám: szabad akarat, a Genéziusóban: kegyelem. Ezt hangsúlyozottabban figyelembe veszik különböző problémák megoldásakor, az élettárs és a transzcendens megtalálására vonatkozóan is ebben gondolkodnak.

¹⁶ ALLPORT 1999. 243.

¹⁷ ALLPORT 1999. 512.

„Megismerni a vallásos ember helyzetét és szellemi univerzumát előrehaladást jelent az emberre vonatkozó általános tudásunkban.”¹⁸ A vallásosság (annak megléte, hiánya, módja) erősen befolyásolja az énkép és a világkép kialakulását, ennek következtében az életszemléletet s az életvitelt. Nem csak saját alkalmainkon vagy más vallásos szervezet programjain, illetve kifejezetten vallásos cselekedetekben érhető tetten beállítottságuk: vallásosságuk befolyásolja őket abban is, hogyan töltik szabadidejüket, mit olvasnak, milyen zenét hallgatnak, mit bön-gésznek az interneten.

Csábíthat az a megoldás, hogy szélsőségesen értékeljük őket, stabil keretek közé szorítva, a „jó” vagy a „rossz” legfelső kategóriájának fényében, lévén hogy a kategóriák, bár olykor túlegyszerűsítettnek és zártak tűnnek, megkönnyítik a világban való tájékozódást és segítenek rendszerezni az ismereteket.¹⁹ Ha a Szentírás alapján akarnánk megítélni a két szervezetet, mindkettőben találnánk negatívumokat és pozitívumokat egyaránt, néprajzos szemmel viszont azt kell meglátnunk, hogy mindkettő a maga sajátos módján a kolozsvári diákság transzcendentális igényeit elégíti ki a református hitvallásokhoz igazodóan.

Irodalom

ALLPORT, Gordon W.

1999 *Az előítélet*. Budapest, Osiris Kiadó.

BUZOGÁNY Dezső

2000 *Az Erdélyi IKE története 1930-ig*. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 7. Kolozsvár.

ELIADE, Mircea

1987 *A szent és a profán*. Budapest, Európa Kiadó.

KAMARÁS István

1994 *Bensőséges bázisok. Katolikus kisközösségek Magyarországon*. Budapest, Országos Közoktatási Intézet..

2000 *A katolikus kisközösségek avagy mozgalmak. Egyházak a globális és helyi ügyek szolgálatában*. In: *Pannonhalmi Nagytalálkozó 2000*, Budapest, 116–125.

KESZEG Vilmos

2007 *Csoportok és kultúrák*. In: Jakab Albert Zsolt – Keszeg Vilmos (szerk.) *Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról*. Kolozsvár, 7–12.

KISS Dénes

2003 *A CE Szövetség és a református egyház*. *Erdélyi Társadalom* I. 2.

KOZMA Zsolt

2001 *Szélsőségek és szélsőségek kezelése a református egyházban*. In: Kozma Zsolt: *Önazonosság és küldetés*. Kolozsvár, 57–64.

¹⁸ ELIADE 1987. 191.

¹⁹ ALLPORT 1999. 226.

MOHAY Tamás

2009 *A csíksomlyói pünkösdi búcsújárás. Történet, eredet, hagyomány.* Budapest, L'Harmattan.

ZSIGMOND, JÚLIA

THE COMMON RELIGION THAT DIVIDES The religious mentality of two Calvinist university student organisations in Kolozsvár

Two Calvinist organisations specifically targeting university students operate in Kolozsvár (now Cluj-Napoca, Romania): the Christian Association of College Youth (FIKE) and the Genézius Society; the former is an organisation of the Calvinist Diocese of Transylvania and the latter is the university organisation of the Transylvanian CE Alliance. In the church the segmentation of the religious role dominates while among the members of CE (CE = Pro Christo et Ecclesia) the religious role is more diffuse. Parallel with this it can generally be said that the members of FIKE (a very heterogeneous group) observe and experience their faith through the filter of rationalism and liberalism, while the youth members of the Genézius Society (from CE circles) do so in the spirit of fundamentalist piety. This is also reflected in the course of the bible hours. The differences in mentalities can also be observed in the characterisations given of their own communities and of the other group. There is no acknowledged conflict between them, but the aloofness and latent tension can be felt.